

วางพ่อนอนลง ยายก็วาง ตอนนั้นยายไม่รู้
ว่าคนจะตายเป็นอย่างไร แล้วยายก็พายเรือ
ไปดูข้าวในทุ่งนาคนเดียว ตอนนั้นยายเป็น
คนดูแลข้าว หน้าน้ำเดือน ๑๑-๑๒ น้ำหลาก
ดูพระอาทิตย์ตก กลับมาถึงบ้าน พี่น้องอยู่
กันพร้อมหน้าทุกคน พอยายมาถึงทุกคนก็
ถามว่า 'เอ็งหายไปไหนมาๆ พ่อตายแล้ว
ใครๆ เขาขอขมาพ่อกันหมด ขาดเอ็งคนเดียว'
ยายเสียใจมากแทบซ็อค คิดอยู่ตลอดเวลาว่า
จะทำอย่างไรจึงจะอโหสิพ่อได้ มีฉะนั้นหุคง
หนวก ๕๐๐ ขาดิ"

“ หัวใจที่เด็ดเดี่ยว ”

“ปี ๒๔๗๐ พ่อติมีคนเขาพูดกันว่า
ที่วัดปากน้ำเขาสอนให้เห็นธรรมะ ถ้าถึง
ธรรมะ ไปนรกไปสวรรค์ได้ ไปพูดกับคนตาย
แล้วได้ ตั้งแต่นั้นยายตั้งใจแน่วแน่คิดหา

หนทางไปวัดปากน้ำให้ได้ ยายเตรียมตัว
เรื่อยมาตลอด ทำนาเตรียมทุกอย่างให้พร้อม
ไม่เป็นหนี้สินใคร หาข้าวให้เต็มยุ้ง มีที่ดิน
ทำนา มีบ้านพร้อม ให้ความร่วมมือทุกอย่าง
จัดงานทางบ้านจนเรียบร้อย”

รวมเวลาที่เตรียมตัวให้พร้อม ประมาณ
๗-๘ ปี (ตอนพ่อเสียชีวิตใหม่ๆ ที่บ้านยาย
ยากจนลงเป็นหนี้ พอยายโตขึ้น ขยันขันแข็ง
ทำนาได้ผลผลิตดีตลอด ใช้น้ำได้หมด ฐานะ
ทางบ้านดีขึ้น ยายมีนา ๒๐ ไร่ ยกให้พี่น้อง
ตอนหลังพระอ่อนท่านขายไปเมื่อปี พ.ศ.
๒๕๒๕ แล้วเก็บดอกธนาคร เอาดอกผลมา
ใช้ทำบุญบั้ง รักษาตัวบ้าง ถ้าท่านมรณภาพ
ท่านจะยกเงินนี้ มอบให้แก่วัดกลางบางแก้ว)

“ยายออกจากบ้านเมื่ออายุได้ ๒๖ ปี
กว่ายายจะมาถึงวัดปากน้ำ กว่าจะได้ธรรมะ
ไม่ใช่ได้มาง่ายๆ ยายยกสร้อยทองเส้นโตๆ
ยาวๆ เข็มขัด ทองรูปพรรณต่างๆ ที่เป็น
ของยาย รวมทั้งที่ดินส่วนที่เป็นของยายยก

ให้แม่และพี่น้องหมด ไม่เอาอะไรเลย ขอให้
เมื่อนุญาตให้มากรุงเทพฯ จะไปวัดปากน้ำ
เท่านั้น พี่น้องเขาไม่อยากให้มา เขาจะให้
ทอง ทำสร้อยทอง สร้อยข้อมือให้สารพัด
แต่ยายไม่ตอบอะไรทั้งสิ้น นึกอย่างเดียวว่า
ไม่เอา จะไปวัดปากน้ำเท่านั้น แม่หยิบเงิน
ส่งให้ยาย ๒ บาท แล้วหันหน้าเข้าข้างฝา
ร้องไห้ ยายแม้จะรักแม่เพียงใดก็หันหลังลง
บ้าน ตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวแน่วแน่ว่าจะต้อง
ตามหาพ่อให้ได้ แล้วค่อยกลับมาหาแม่อีก”
(แต่ก็ไม่ได้กลับมาตอนแม่ตาย แม่ยายเป็น
อหิวาต์ตกโรค พอยายได้ธรรมะ ยายก็ช่วย
แม่ไปไว้ขึ้นดาวดึงส์ด้วย) (๑๕ มิ.ย. ๒๕๒๔)

“แม่ของยายไม่ค่อยได้ทำบาป ใส่บาตร
พระประจำ วันพระก็ไปวัด เวลาละโลกแล้ว
ยายนำแม่ไปไว้ใกล้ๆ กับวิมานของพ่อ อยู่
ใกล้กัน”

“อายุ ๒๖ ปี ตอนยายออกจากบ้าน
ยายตั้งใจรักษาศีล ๕ มาตลอดเลย คิดว่า

ยุ่งเราตบมันเท่าไรๆ ก็ไม่หมด เลยเลิกตบยุ่ง
ตั้งแต่นั้นมา”(๒๘ ก.พ. ๒๕๓๖)

“น้ายาย ชื่อ น้ายิ้ม เป็นญาติทางพ่อ
เขาทำงานอยู่กรุงเทพฯ เขาพาลงเรือมา
พามาอยู่บ้านพระยาอะไรก็ไม่รู้ ๒-๓ เดือน
น้าเป็นคนโสด ชอบเล่นไพ่ ดูลิเก เจ้าของ
บ้านเขาไม่ชอบ น้าก็เลยออกจากบ้านนี้ พายายไปอยู่บ้านพระยาที่วังบูรพา ทำงานให้
เขา จนเขาไม่ยอมให้ออก ต้องหนีออกมา
ตอนตี ๕ น้าเขาชี้ให้ไปอยู่บ้านคุณนายเลียบ
ตรงแถวสะพานหัน บ้านนี้น้าเคยเป็นแม่ครัว
เขาไปวัดปากน้ำอยู่เรื่อยๆ วัดปากน้ำน้าเอง
ก็ไม่เคยรู้จัก ยายสมัครเป็นคนให้อยู่บ้าน
คุณนายเลียบสามีแก่เป็นจีนนอก คุณนาย
เลียบแก่เป็นครึ่งจีน เข้าแกทำอาหารไปวัด
ปากน้ำ ๒ ห่อ จึงกลับถึงบ้านเป็นอย่างนี้
อยู่เรื่อยๆ แกมีลูกชายกับลูกสาว อย่างละ
๒ คน รวม ๔ คน ลูกชื่อ คุณแดง คุณกวย
คุณแบน คุณเกด”(๑๕ มิ.ย. ๒๕๒๔)

“ยายช่วยทำงานทุกอย่างสารพัด ยายต้องซักเสื้อผ้า รีดผ้าให้กับเจ้านายทุกคน หลายๆ ตะกร้า ทำความสะอาดห้องนอนทุกห้อง ทำความสะอาดบ้านทั้งหลัง ดูแลทุกอย่างจนเขารักและไว้วางใจให้ถือกุญแจกำปั่นเงินและกุญแจบ้านทุกดอก ลูกหลานไม่ให้ถือ แต่ให้ยายเป็นคนคุมดูแล บ้านคุณนายเลียบมีเด็กลูกจ้างซื้อมาจากเมืองจีน ๗-๘ คน เขาจะทำงานหรือไม่ก็ตาม ยายทำหน้าที่ของยายไม่มีบกพร่องเลย ไม่เกียจงานเลย ยายอยู่ที่ไหน ยายทำงานให้เขาทุก

^๒ ลูกของคุณนายเลียบ ขณะนี้เสียชีวิตหมดแล้ว เหลือแต่คุณเฒ่าคนเดียว

วันนี้ คุณเฒ่าลูกสาวคนสุดท้ายของคุณนายเลียบมากราบคุณยายบอกว่า ไม่น่าเชื่อเลยว่าคุณยายจะดูแข็งแรงและสวยสาวขึ้นกว่าอยู่วัดปากน้ำ หรือตั้งแต่สมัยอยู่บ้านจะตัวดำกว่านี้ ไม่ดูผ่องเท่านี้ หน้าไม่เหี่ยว เนื้อหนังยังตั้งอยู่ เต็มแก่ง แข็งแรง สวยขึ้นมากยิ่งกว่าคนอายุ ๕๐ ปี (อายุจริง ๘๔ ปี) พอเข้ามาในวัดก็รู้สึกประทับใจตั้งแต่ความสะอาด ความเป็นระเบียบ และเห็นพระท่านถนอมตรองทำเป็นระเบียบ แสดงให้เห็นจิตใจของผู้ที่ควบคุมดูแล คุณยายบอกว่า “ยายเองนะแหละ” (๗ เม.ย. ๒๕๓๕)

อย่าง ทำจนเจ้านายกลัวเดช ใครๆ เขาก็ต้องการยาย ไม่ยอมให้ยายออก เพราะยายเป็นคนขยัน งานต่างๆ ไม่ต้องให้เจ้านายเอ่ยปาก ยายทำให้เสร็จเรียบร้อย คุณเฒ่ารับผิดชอบให้ทุกอย่างเหมือนเป็นของตัวเอง” (๔ ก.ค. ๒๕๒๖)

“ยายอยู่บ้านคุณนายเลียบ บ้านช่องสะอาดสะอาด บันไดมีตะไคร่น้ำขึ้น ยายขัดเสียดสะอาด ห้องน้ำห้องส้วมสะอาด ทุกคนรำเริง เพราะอยู่บ้านสะอาด”

คุณยายเป็นคนตื่นเช้า ขยัน ทำงานคล่องแคล่วว่องไว ทำได้อย่างเรียบร้อย สะอาด ตื่นก่อนนอนที่หลังเจ้านายเสมอ คุณยายเป็นคนอดทน ข้างสังเกตุ จึงเรียนรู้ทุกอย่างได้รวดเร็ว คุณยายทำงานหนักโดยไม่บ่นเลย เพราะหวังที่จะได้ไปเรียนธรรมะที่วัดปากน้ำ

หลวงพ่อดำมขโยบบอกว่า “คุณนายเลียบไว้ว่างใจยาย ชนิดถ้าถอดหัวใจไปวางไว้ที่ คุณยายละก็ถือ เชื้อมือได้” (๓ พ.ย. ๒๕๓๔)